

<p>Nazwa projektu Projekt ustawy o Narodowym Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego</p> <p>Ministerstwo wiodące i ministerstwa współpracujące Kancelaria Prezesa Rady Ministrów</p> <p>Osoba odpowiedzialna za projekt w randze Ministra, Sekretarza Stanu lub Podsekretarza Stanu Pan Adam Lipiński – Sekretarz Stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Pełnomocnik Rządu do spraw społeczeństwa obywatelskiego</p> <p>Kontakt do opiekuna merytorycznego projektu</p> <p>Wojciech Kaczmarczyk, Dyrektor Departamentu Społeczeństwa Obywatelskiego e-mail: Wojciech.Kaczmarczyk@kprm.gov.pl tel. 22 694 63 64</p>	<p>Data sporządzenia 10.05.2017 r.</p> <p>Źródło: Decyzja Prezesa Rady Ministrów</p> <p>Nr w wykazie prac: UD173.</p> <p style="text-align: right; color: red; font-weight: bold;">Sekretarz Stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów Adam Lipiński</p>
---	---

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Regulacja tworzy warunki prawne dla istnienia Narodowego Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego jako nowego podmiotu właściwego w zakresie wdrażania polityki rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, opartej na zasadach otwartości, konkurencyjności, przejrzystości oraz suwerenności stron, partnerstwa i efektywności. Odbywać się to będzie m.in. w ramach przesunięcia do Narodowego Centrum zadań dotyczących III sektora (pożytek publiczny i wolontariat), będących dotychczas w kompetencji ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, oraz nadania Narodowemu Centrum funkcji instytucji odpowiedzialnej za dystrybucję środków w tym zakresie.

Zmiana dotycząca realizacji polityki państwa w zakresie pożytku publicznego i szerzej wsparcia rozwoju społeczeństwa obywatelskiego oraz powierzenie jej Prezesowi Rady Ministrów oraz agencji wykonawczej – Narodowemu Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego ma charakter systemowy i znaczenie fundamentalne z punktu widzenia miejsca organizacji obywatelskich w społeczeństwie. Zarówno badania sektora pozarządowego (m.in. GUS, KLON/JAWOR, ISKK) jak też debaty prowadzone wewnątrz sektora pokazują, że mimo realnego wzrostu potencjału organizacyjnego i coraz bardziej aktywnego uczestnictwa w życiu publicznym (rozwój formalnych i niesformalizowanych nurtów zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego, realizacja zadań publicznych, rozwijające się instytucje dialogu obywatelskiego, itp.) sektor ten jest wciąż słaby, podatny na takie negatywne zjawiska jak: słabość ekonomiczna, brak stabilizacji w organizacjach, uzależnienie od środków publicznych, grantozna, oligarchizacja części sektora. Ponadto coraz więcej środowisk wskazuje na nierównomierny dostęp do zasobów i dialogu obywatelskiego wynikający m.in. z tego, że wiele środowisk (zwłaszcza tych, które działają w dużym oddaleniu do centrów życia społecznego) nie miało do tej pory dostatecznej szansy, aby stworzyć organizacyjne i ekonomiczne fundamenty swej aktywności na równi z tymi organizacjami, które od lat są uczestnikami i beneficjentami różnych programów publicznych. Państwo (rząd i samorzady), przy zachowaniu pełnej autonomii sektora, może pełnić aktywną politykę wspierania rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.

W Polsce jednostką odpowiedzialną za wdrożenie i promocję rozwiązań przyjętych w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. (Dz.U. z 2016 r. poz. 1817 z późn. zm.) o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie jest Departament Pożytku Publicznego (DPP), podległy ministrowi właściwemu ds. zabezpieczenia społecznego. Przyjęte w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie rozwiązanie jest dysfunkcjonalne z czterech powodów:

- zadania związane z obszarem pożytku publicznego i wolontariatu stanowią margines aktywności ministra ds. zabezpieczenia społecznego, który ponadto koordynuje politykę państwa w trzech strategicznie ważnych działach administracji rządowej: rodzina, praca i zabezpieczenie społeczne, realizuje szereg znacząco większych programów rządowych;
- uwarunkowany historycznie model instytucjonalny sprawia, że sektor jest postrzegany głównie przez pryzmat pomocy socjalnej i świadczących ją organizacji;
- realizowany przez resort horyzontalny program skierowany do całego sektora pozarządowego (Fundusz Inicjatyw Obywatelskich) w stopniu nieproporcjonalnym koncentrował się na zadaniach realizowanych w innych obszarach właściwości resortu;
- dotychczasowe rozwiązanie w zakresie koordynacji polityki państwa skierowanej do sektora pozarządowego koncentruje się na działalności pożytku publicznego i realizacji przez organizacje pozarządowe zadań

Nazwa projektu
Projekt ustawy o Narodowym Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego

Ministerstwo wiodące i ministerstwa współpracujące
Kancelaria Prezesa Rady Ministrów

Osoba odpowiedzialna za projekt w randze Ministra, Sekretarza Stanu lub Podsekretarza Stanu

Pan Adam Lipiński – Sekretarz Stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Pełnomocnik Rządu do spraw społeczeństwa obywatelskiego

Kontakt do opiekuna merytorycznego projektu

Wojciech Kaczmarczyk, Dyrektor Departamentu Społeczeństwa Obywatelskiego
e-mail: Wojciech.Kaczmarczyk@kprm.gov.pl tel. 22 694 63 64

Data sporządzenia
10.05.2017 r.

Źródło:
Decyzja Prezesa Rady Ministrów
Nr w wykazie prac: UD173.

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Regulacja tworzy warunki prawne dla istnienia Narodowego Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego jako nowego podmiotu właściwego w zakresie wdrażania polityki rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, opartej na zasadach otwartości, konkurencyjności, przejrzystości oraz suwerenności stron, partnerstwa i efektywności. Odbywać się to będzie m.in. w ramach przesunięcia do Narodowego Centrum zadań dotyczących III sektora (pożytek publiczny i wolontariat), będących dotychczas w kompetencji ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, oraz nadania Narodowemu Centrum funkcji instytucji odpowiedzialnej za dystrybucję środków w tym zakresie.

Zmiana dotycząca realizacji polityki państwa w zakresie pożytku publicznego i szerszej wsparcia rozwoju społeczeństwa obywatelskiego oraz powierzenie jej Prezesowi Rady Ministrów oraz agencji wykonawczej – Narodowemu Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego ma charakter systemowy i znaczenie fundamentalne z punktu widzenia miejsca organizacji obywatelskich w społeczeństwie. Zarówno badania sektora pozarządowego (m.in. GUS, KLON/JAWOR, ISKK) jak też debaty prowadzone wewnątrz sektora pokazują, że mimo realnego wzrostu potencjału organizacyjnego i coraz bardziej aktywnego uczestnictwa w życiu publicznym (rozwój formalnych i niesformalizowanych nurtów zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego, realizacja zadań publicznych, rozwijające się instytucje dialogu obywatelskiego, itp.) sektor ten jest wciąż słaby, podatny na takie negatywne zjawiska jak: słabość ekonomiczna, brak stabilizacji w organizacjach, uzależnienie od środków publicznych, grantozna, oligarchizacja części sektora. Ponadto coraz więcej środowisk wskazuje na nierównomierny dostęp do zasobów i dialogu obywatelskiego wynikający m.in. z tego, że wiele środowisk (zwłaszcza tych, które działają w dużym oddaleniu do centrów życia społecznego) nie miało do tej pory dostatecznej szansy, aby stworzyć organizacyjne i ekonomiczne fundamenty swej aktywności na równi z tymi organizacjami, które od lat są uczestnikami i beneficjentami różnych programów publicznych. Państwo (rząd i samorządy), przy zachowaniu pełnej autonomii sektora, może pełnić aktywną politykę wspierania rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.

W Polsce jednostką odpowiedzialną za wdrożenie i promocję rozwiązań przyjętych w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. (Dz.U. z 2016 r. poz. 1817 z późn. zm.) o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie jest Departament Pożytku Publicznego (DPP), podległy ministrowi właściwemu ds. zabezpieczenia społecznego. Przyjęte w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie rozwiązanie jest dysfunkcjonalne z czterech powodów:

- zadania związane z obszarem pożytku publicznego i wolontariatu stanowią margines aktywności ministra ds. zabezpieczenia społecznego, który ponadto koordynuje politykę państwa w trzech strategicznie ważnych działach administracji rządowej: rodzina, praca i zabezpieczenie społeczne, realizuje szereg znacząco większych programów rządowych;
- uwarunkowany historycznie model instytucjonalny sprawia, że sektor jest postrzegany głównie przez pryzmat pomocy socjalnej i świadczących ją organizacji;
- realizowany przez resort horyzontalny program skierowany do całego sektora pozarządowego (Fundusz Inicjatyw Obywatelskich) w stopniu nieproporcjonalnym koncentrował się na zadaniach realizowanych w innych obszarach właściwości resortu;
- dotychczasowe rozwiązanie w zakresie koordynacji polityki państwa skierowanej do sektora pozarządowego koncentruje się na działalności pożytku publicznego i realizacji przez organizacje pozarządowe zadań

publicznych nie uwzględniając szerszego kontekstu rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.

Tymczasem w zasięgu zainteresowania organu odpowiadającego za wspieranie rozwoju sektora obywatelskiego powinna znajdować się wielowymiarowa całość strategicznych wyzwań, obejmujących m.in. takie kwestie jak partycypacja publiczna, działalność strażnicza i rzecznicza, edukacja obywatelska i historyczna, wolontariat, ze szczególnym uwzględnieniem najtrudniejszych form wolontariatu nieakcyjnego i długoterminowego, dyplomacja obywatelska, rozwój mediów obywatelskich itd.

Pierwszym krokiem w kierunku zmniejszenia dysfunkcji koordynacji polityki państwa w zakresie wspierania rozwoju społeczeństwa obywatelskiego było powołanie w styczniu 2016 r. Pełnomocnika rządu ds. społeczeństwa obywatelskiego, do którego zadań należy m.in. przygotowanie projektu niniejszej ustawy, a także koordynowanie prac nad przygotowaniem Narodowego Programu Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego - kompleksowego programu rządowego obejmującego m.in.: zmniejszanie barier instytucjonalnych i prawnych rozwoju sektora, rozwój instytucji dialogu obywatelskiego, reformę systemu horyzontalnego finansowania sektora, rozwój wolontariatu i edukacji obywatelskiej.

Projektowana ustawa przewiduje przekazanie przez ministra ds. zabezpieczenia społecznego kompetencji regulacyjnych dotyczących pożytku publicznego i wolontariatu i nadzoru nad organizacjami pożytku publicznego w ręce premiera oraz realizacji rządowych programów grantowych i operacyjnych, takich jak Fundusz Inicjatyw Obywatelskich do Narodowego Centrum. Nowa instytucja przejmie zadania DPP, rozszerzając je o nowe priorytety. Rozwiązanie to pozwoli uzyskać perspektywę horyzontalną w zakresie koordynacji i monitoringu polityk wsparcia państwa dla sektora obywatelskiego, niemożliwą z poziomu DPP w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

NCRSO będzie wdrażało przygotowany przez Pełnomocnika program dzięki dwóm głównym źródłom finansowania – wspomnianemu już Funduszowi Inicjatyw Obywatelskich oraz powołanemu dzięki nowelizacji ustawy hazardowej w 2017 r. Funduszowi Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego. Pomysłodawcy NCRSO korzystają z doświadczeń innych krajów, których rządy zdecydowały się doinwestować i zrationalizować państwowe wsparcie dla inicjatyw zwiększających udział obywateli w sferze publicznej - w wielu krajach europejskich zadanie te realizują wyspecjalizowane agencje wykonawcze lub państwowe fundacje (jak np. Szwedzka Agencja ds. Młodzieży i Społeczeństwa Obywatelskiego, Federalna Agencja ds. Edukacji Obywatelskiej w Niemczech, Narodowa Fundacja Społeczeństwa Obywatelskiego w Estonii, Narodowa Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w Chorwacji).

Projekt regulacji jest zgodny z dokumentem Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), która stanowi załącznik do uchwały Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r.

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

Rekomendowanym rozwiązaniem jest powołanie agencji wykonawczej o nazwie Narodowe Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, której zadania i organizację określa projekt ustawy. Narodowe Centrum ma być nowym właściwym organem w sprawach wspierania rozwoju społeczeństwa obywatelskiego oraz pożytku publicznego i wolontariatu i tym samym zastąpić dotychczasowe działania w tym zakresie ministra do spraw zabezpieczenia społecznego, które dotyczyły jedynie części zadań związanych z rozwojem społeczeństwa obywatelskiego w Rzeczypospolitej Polskiej.

Spowoduje to następujące efekty:

- Horyzontalna koordynacja polityk wspierania rozwoju III sektora i instytucji społeczeństwa obywatelskiego przez państwo,
- Wzrost znaczenia tematyki rozwoju III sektora i instytucji społeczeństwa obywatelskiego,
- Poprawa komunikacji poszczególnych aktorów aktywnych na polu wspierania rozwoju III sektora i instytucji społeczeństwa obywatelskiego (ministerstwa, organy samorządu, organizacje pozarządowe),
- Stworzenie międzyresortowej pamięci instytucjonalnej, kumulującej doświadczenia i dane znajdujące się obecnie w rozproszeniu i stanowiące wyłączne zasoby poszczególnych ministerstw,
- Uzyskanie zasobów materialnych i eksperckich umożliwiających realizację nowych instrumentów wsparcia dla III sektora: Funduszu Grantów Instytucjonalnych i Funduszu Inicjatyw Edukacyjnych,
- Skupienie w jednej instytucji horyzontalnych instrumentów wsparcia III sektora: Funduszu Inicjatyw Obywatelskich, Funduszu Grantów Instytucjonalnych i Funduszu Inicjatyw Edukacyjnych,
- Uzyskanie zasobów materialnych i eksperckich umożliwiających wdrażanie Narodowego Programu Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

Porównanie modeli zastosowanych w państwach europejskich (zawierające przykłady z Europy Środkowo-Wschodniej, Zachodniej i Skandynawii) pokazuje, że zastosowane w polskim systemie umocowanie zagadnień związanych ze społeczeństwem obywatelskim i sektorem pozarządowym na poziomie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej nadaje temu obszarowi – przynajmniej formalnie – niższą rangę, niż w porównywanych krajach. Jest to o tyle zaskakujące, że Polska jest krajem, który poprzez koncepcje wysuwane w latach 70-tych i torujące drogę powstaniu Solidarności miał duży wkład w ożywienie i przywrócenie idei społeczeństwa obywatelskiego dla światowej myśli politycznej i filozoficznej.

W wielu państwach UE współpraca z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego jest realizowana za pośrednictwem instytucji podległych bezpośrednio Rządowi lub znajdujących się w jego strukturze. W Wielkiej Brytanii istnieje stanowisko Ministra ds. Społeczeństwa Obywatelskiego (Minister for the Civil Society) w randze podsekretarza parlamentarnego (Parliamentary Under Secretary of State), umocowanego w Departamencie Kultury, Mediów i Sportu (Department of Culture, Media and Sport). W sprawowaniu obowiązków pomaga mu Biuro ds. Społeczeństwa Obywatelskiego (Civil Society Office), do 2010 r. nazywające się Urzędem ds. Trzeciego Sektora. Do głównych obszarów odpowiedzialności Ministra należy m.in. polityka młodzieżowa (w tym National Citizen Service - zorganizowana przez państwo ogólnokrajowa służba wolontariatu, przeznaczona dla nastolatków w wieku 14-17 lat), wsparcie organizacji trzeciego sektora i przedsiębiorczość społeczna. Zadaniem chorwackiego Urzędu ds. Stowarzyszeń (Ured za Udruge) jest koordynacja pracy ministerstw oraz organów administracji centralnego i lokalnego szczebla w zakresie monitoringu i polepszania współpracy z sektorem pozarządowym. Dyrektor urzędu jest powoływany na wniosek premiera Chorwacji. W Czechach działa Rządowa Rada ds. Organizacji Pozarządowych, licząca około 30 osób i obradująca pod przewodnictwem Ministra ds. Praw Człowieka, Równego Traktowania i Legislacji. Rada za pośrednictwem ministra przedkłada rządowi materiały dotyczące sektora pozarządowego i warunków jego działalności, w tym projekty regulacji i aktów prawnych wpływających na działalność sektora obywatelskiego. Uwagę zwraca pewna analogia do polskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego, jednakże czeskie rozwiązanie wydaje się nadawać sektorowi obywatelskiemu wyższą rangę, ponieważ polska Rada Działalności Pożytku Publicznego jest organem opiniodawczo-doradczym ministra właściwego ds. zabezpieczenia społecznego, a czeska - bezpośrednio organem doradczym rządu, nadzorowanym przez ministra bez teki.

W kontekście projektu Narodowego Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego istotne są też przykłady agencji rządowych, funkcjonujących w wybranych państwach UE. W Chorwacji funkcjonuje wspierająca działania trzeciego sektora Narodowa Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego (Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva), która jest finansowana z państwowej loterii. W Niemczech pod nadzorem Ministerstwa Spraw Wewnętrznych działa Federalna Agencja ds. Edukacji Obywatelskiej (Bundeszentrale für politische Bildung), do której zadań należy wsparcie dla przedsięwzięć osób prywatnych, organizacji pozarządowych i fundacji działających w obszarze edukacji obywatelskiej i politycznej. W Szwecji pod egidą Ministerstwa Edukacji funkcjonuje Agencja ds. Młodzieży i Społeczeństwa Obywatelskiego, do której zadań należy realizacja polityki rządu w zakresie polityki młodzieżowej i trzeciego sektora, w tym wolontariatu i poprawy warunków działania organizacji społecznych. Agencja pełni też funkcję dysponenta środków publicznych i przyznaje dotacje podmiotom sektora pozarządowego ze środków otrzymywanych corocznie od rządu. Zadaniem agencji jest także gromadzenie i rozpowszechnianie eksperckiej wiedzy na temat społeczeństwa obywatelskiego. Na Łotwie istnieje Fundacja Integracji Społecznej (Society Integration Foundation - SIF), znajdująca się pod bezpośrednim nadzorem Premiera. Jej zadaniem jest wsparcie organizacji pozarządowych, działających na rzecz integracji społeczeństwa łotewskiego. Fundacja jest też operatorem konkursu dla organizacji pozarządowych, alokującego środki pochodzące z Funduszy Norweskich.

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
Kancelaria Prezesa Rady Ministrów			Realizacja zadań zleconych przez Prezesa Rady Ministrów, który zgodnie z projektem ustawy wykonuje obowiązki regulacyjne w zakresie działalności pożytku publicznego i wolontariatu oraz jest organem pełniącym nadzór nad organizacjami pożytku publicznego i sprawuje nadzór nad działalnością Narodowego Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego.
Ministerstwo Rodziny			Przekazanie kompetencji

Pracy i Polityki Społecznej			Prezesowi Rady Ministrów lub Dyrektorowi Narodowego Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego wynikających z projektu ustawy oraz w związku z uchynieniem pkt 9 i 10 w art. 31 ustawie z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 2016 r. poz. 543, z późn. zm.).
Organizacje Pozarządowe oraz podmioty określone w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie	ok. 100,7 tys. organizacji rejestrowych oraz ok. 6 tys. stowarzyszeń zwykłych, a także ok. 61 tys. przyparafialnych organizacji Kościoła katolickiego i inne organizacje nieuwzględnione w pow. zestawieniu	Dane GUS: Sektor non-profit w 2014 r.	Ubieganie się o przyznanie dotacji na wykonanie i finansowanie projektów.
Obywatele	38478602	Dane GUS: Stan i struktura ludności oraz struktura ludności w przekroju naturalnym w 2014 r. Stan w dniu 31 grudnia 2014 r.	Udział oraz beneficjenci działań wykonywanych przez organizacje pozarządowe w ramach realizowanych projektów.

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

Projekt ustawy o Narodowym Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego został udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie internetowej Rządowego Centrum Legislacji w zakładce Rządowy Proces Legislacyjny i poddany uzgodnieniom z wszystkimi członkami Rady Ministrów.

Projekt ustawy był również przedmiotem opiniowania i konsultacji, przeprowadzonych równocześnie z uzgodnieniami międzyresortowymi. Projekt został przekazany w ramach opiniowania m.in. do Rady Działalności Pożytku Publicznego, Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego, Rady Dialogu Społecznego, Rady Legislacyjnej przy Prezesie Rady Ministrów oraz innych instytucji i ciał dialogu obywatelskiego. Projekt został przekazany w ramach konsultacji do organizacji pozarządowych poprzez umieszczenie projektu ustawy w BIP KPRM oraz na stronie podmiotowej Pełnomocnika Rządu do spraw społeczeństwa obywatelskiego. Ponadto, projekt ustawy został udostępniony na platformie internetowej służącej konsultacjom publicznym (www.konsultacje.gov.pl) oraz na portalu organizacji pozarządowych (www.ngo.pl), co zapewni możliwość poznania stanowisk różnych grup odbiorców oraz interesariuszy proponowanych rozwiązań zawartych w projekcie ustawy. Dodatkowo projekt ustawy zostanie skierowany do federacji zrzeszających organizacje pozarządowe (np. OFOP, SPLOT, WRZOS), co jeszcze bardziej wpłynęło na poszerzenie oraz pogłębienie konsultacji publicznych oraz dotarcie projektu ustawy do wszystkich zainteresowanych adresatów. Zainteresowane organizacje mogły zgłaszać uwagi we wskazanym terminie.

W czasie trwających 6 tygodni konsultacji projektu ustawy o Narodowym Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego. Pełnomocnik Rządu ds. społeczeństwa obywatelskiego przy współpracy wojewodów zorganizował 23 regionalne konferencje konsultacyjne we wszystkich regionach kraju z udziałem blisko 1000 osób reprezentujących 854 organizacje pozarządowe. Towarzyszyła im debata na niespotykaną skalę. W debacie podczas konferencji jak i w mediach głos zabierali przedstawiciele różnych środowisk pozarządowych.

Podczas konsultacji zgłoszono ok. 200 uwag, które w części zostały uwzględnione w prezentowanym projekcie ustawy. Szczegółowy raport z konsultacji zostanie opublikowany na stronie podmiotowej Pełnomocnika Rządu do spraw społeczeństwa obywatelskiego niezwłocznie po zakończeniu procesu uzgodnień projektu ustawy.

6. Wpływ na sektor finansów publicznych

(ceny stałe z r.)	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]
-------------------------	---

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Łącznie (0-10)
Dochody ogółem	0,34	1,01	1,01	1,01	1,01	1,01	1,01	1,01	1,01	1,01	1,01	10,44
Budżet państwa PIT	0,027	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,827
Fundusz Ubezpieczeń Społecznych składki na ubezpieczenie społeczne, w tym emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe w części płaconej przez pracownika i pracodawcę	0,21	0,64	0,64	0,64	0,64	0,64	0,64	0,64	0,64	0,64	0,64	6,61
Fundusz Pracy składki na FP	0,017	0,05	0,05	0,05	0,05	0,05	0,05	0,05	0,05	0,05	0,05	0,517
Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych składki na FGŚP	0,000	0,002	0,002	0,002	0,002	0,002	0,002	0,002	0,002	0,002	0,002	0,02
Narodowy Fundusz Zdrowia składki ubezpieczenia zdrowotnego	0,053	0,16	0,16	0,16	0,16	0,16	0,16	0,16	0,16	0,16	0,16	1,653
JST udział JST w PIT	0,027	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,827
pozostałe jednostki (oddzielnie)												
Wydatki ogółem	1,38	3,50	3,60	3,62	3,64	3,66	3,68	3,70	3,72	3,74	3,76	38,20
budżet państwa wynagrodzenia pracowników NCRSO (22 etaty) wraz z pochodnymi	0,81	2,42	2,42	2,42	2,42	2,42	2,42	2,42	2,42	2,42	2,42	25,01
budżet państwa wynagrodzenia bezosobowe (ekspertyzy i analizy)	0,03	0,07	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	1,00
budżet państwa inne świadczenia pracownicze (odpis na zfs, szkolenia, zakup usług medycyny pracy, inne)	0,02	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,82
budżet państwa wypożyczenie 36 stanowisk pracy w NCRSO (22 etaty przeliczeniowe)	0,22											0,22
budżet państwa podróże służbowe krajowe i zagraniczne	0,06	0,20	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	2,51
budżet państwa wynajem powierzchni biurowej	0,18	0,53	0,54	0,55	0,56	0,57	0,58	0,59	0,60	0,61	0,62	5,93
budżet państwa inne koszty administracyjne	0,06	0,20	0,21	0,22	0,23	0,24	0,25	0,26	0,27	0,28	0,29	2,51
JST	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
pozostałe jednostki (oddzielnie)												
Saldo ogółem	-1,04	-2,49	-2,59	-2,61	-2,63	-2,65	-2,67	-2,69	-2,71	-2,73	-2,75	-27,56
budżet państwa	-1,353	-3,42	-3,52	-3,54	-3,56	-3,58	-3,60	-3,62	-3,64	-3,66	-3,68	-37,173
Fundusz Ubezpieczeń Społecznych	0,21	0,64	0,64	0,64	0,64	0,64	0,64	0,64	0,64	0,64	0,64	6,61
Fundusz Pracy	0,017	0,05	0,05	0,05	0,05	0,05	0,05	0,05	0,05	0,05	0,05	0,517
Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych	0,000	0,002	0,002	0,002	0,002	0,002	0,002	0,002	0,002	0,002	0,002	0,02
Narodowy Fundusz Zdrowia	0,053	0,16	0,16	0,16	0,16	0,16	0,16	0,16	0,16	0,16	0,16	1,653
JST	0,027	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,827
pozostałe jednostki (oddzielnie)												

Źródła finansowania

Źródłem finansowania Narodowego Centrum w 2017 r. są środki zapisane w rezerwie ogólnej budżetu będące w dyspozycji Prezesa Rady Ministrów w wysokości 1.380.000 zł., które w formie dotacji podmiotowej na działalność statutową zostaną przekazane do Narodowego Centrum na podstawie art. 50 ustawy.

W kolejnych latach środki na finansowanie Narodowego Centrum zostaną zapisane w części „16 – KPRM” ustawy budżetowej i w formie dotacji podmiotowej będą przekazywane do Narodowego Centrum. Środki będą się kształtować zgodnie tabelą powyżej i zostaną przeznaczone na pokrycie bieżących kosztów działania Centrum. W 2017 r. limit wydatków w

części „16 – KPRM” ustawy budżetowej zostanie zwiększony o 1,38 mln. zł. i o 3,5 mln. zł. od 2018 r. aż do 3,76 mln. zł. w roku 2028.

Odpowiednio do zakresu kompetencji do KPRM zostaną przeniesione środki z MRPiPS przewidziane w ustawie budżetowej na rok 2017 obejmujące w szczególności w części „44 – Zabezpieczenie społeczne” w wysokości 359.575 zł. i przeznaczone na działalność bieżącą Departamentu Ekonomii Społecznej i Pożytku Publicznego. Środki te zostaną przeznaczone na zwiększenie o 12 etatów (311,5 tys. zł.) zatrudnienia w Departamencie Społeczeństwa Obywatelskiego KPRM i przeniesienie 12 pracowników służby cywilnej MRPiPS do KPRM oraz dodatkowo pokrycie kosztów utworzenia 12 stanowisk pracy w KPRM (48 tys. zł.). W kolejnych latach środki na pokrycie kosztów zwiększonego zatrudnienia w KPRM w wysokości 950.000 zł. zostaną zapisane w części „16 – KPRM” budżetu państwa kosztem części „44 – Zabezpieczenie społeczne”. Przeniesienie środków w kolejnych latach pomiędzy częściami 44 i 16 nie będzie wiązało się ze zwiększeniem wydatków budżetu państwa.

Projekt ustawy przewiduje, że z chwilą wejścia w życie jej przepisów Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2014-2020 staje się programem wspierania rozwoju społeczeństwa obywatelskiego w rozumieniu art. 23 ust. 1 niniejszej ustawy i zarządzać nim będzie Narodowe Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego. Tym samym środki pozostałe w poz. 39 rezerwy celowej budżetu w planowanej na okres wrzesień-grudzień 2017 r. wysokości ok. 400 tys. zł. będą od dnia wejścia w życie ustawy w dyspozycji szefa KPRM i zostaną w formie dotacji celowej przekazane do Narodowego Centrum.

Podobnie w latach 2018-2020 środki przewidziane w Programie na dotacje oraz pokrycie bieżących kosztów zarządzania Programem zostaną zapisane w poz. 39 rezerwy celowej. Zmiana ta nie wywołuje skutków dla budżetu, ponieważ polega ona jedynie na zmianie dysponenta środków zapisanych w poz. 39 rezerwy celowej. Dotychczasowym dysponentem środków jest minister ds. zabezpieczenia społecznego, a nowym dysponentem w wyniku zmian zapisanych w niniejszej ustawie staje się szef KPRM.

Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń

Koszty działalności statutowej Narodowego Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego pokrywane ze środków pochodzących z rezerwy ogólnej w dyspozycji Prezesa Rady Ministrów na rok 2017 oraz przekazywane w kolejnych latach w formie dotacji podmiotowej z części 16 – KPRM” budżetu skalkulowano przy następujących założeniach:

- Zatrudnienie w Narodowym Centrum: plan zatrudnienia w Narodowym Centrum obejmuje 60 etatów, z tego koszty 22 etatów przeliczeniowych będą pokrywane z budżetu państwa, a pozostałe z innych źródeł, z uwzględnieniem zwiększonych zadań, które NCRSO będzie realizować na podstawie innych przepisów.
- W 2017 r. Narodowe Centrum rozpocznie działanie od początku września i pełną zdolność operacyjną osiągnie w ciągu 6-8 tygodni.
- Koszty wynagrodzeń pracowników Centrum skalkulowano biorąc pod uwagę średnie wynagrodzenie stosowane w podobnego typu instytucjach (np. średnie wynagrodzenie w Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji, która jest największą w Polsce instytucją grantodawczą i Narodową Agencją Programu Erasmus+ oraz realizuje projekty w ramach POWER). Średnie wynagrodzenie miesięczne brutto na etat: 7100 zł. zostało powiększone o koszty pracodawcy (FUS, FP, FGŚP) oraz o środki na nagrody dla pracowników w wysokości dodatkowo jednego wynagrodzenia miesięcznego. Plan budżetowy nie przewiduje wypłat dodatkowego wynagrodzenia, tzw. „13” pensji.
- Inne świadczenia pracownicze: obejmują koszty rozwoju zawodowego pracowników NCRSO, w tym szkoleń pracowniczych realizowanych zgodnie z planem szkoleń, działań integracyjnych, obowiązkowych badań medycyny pracy i inne.
- Koszty utworzenia stanowisk pracy obejmują zakup sprzętu i wyposażenia biurowego oraz wykonanie niezbędnych adaptacji pomieszczeń.
- Koszty wyjazdów i delegacji służbowych uwzględniają intensywny plan wizyt pracowników Centrum w siedzibach organizacji wnioskujących o środki z programów realizowanych przez Centrum, wizyt monitoringowych i kontrolnych, spotkań informacyjnych w trakcie kampanii upowszechniających wiedzę o programach wsparcia społeczeństwa obywatelskiego i innych oraz uczestnictwa w spotkaniach międzynarodowych sieci instytucji krajowych i międzynarodowych zarządzających programami wsparcia społeczeństwa obywatelskiego. Uwzględnione także zostały

koszty przejazdu członków Rady NCRSO związane z wykonywaniem przez nich obowiązków statutowych.

- Koszty wynagrodzeń bezosobowych (ekspertyz i analiz): obejmować będą zlecane na zewnątrz zadania w formie umów o dzieło wyłącznie w sytuacji, w której zadania nie będą mogły zostać zrealizowane przy wykorzystaniu zasobów Centrum. W dochodach budżetu państwa i JST przewidziano skutki od wynagrodzeń bezosobowych.
- Koszty wynajmu powierzchni biurowej skalkulowano biorąc pod uwagę stawki w budynkach publicznych z przeznaczeniem dla instytucji publicznych (ok. 15 euro za 1m²). Do kalkulacji przyjęto, że na potrzeby Centrum wynajęte zostanie ok. 600 m² (ok. 10 m² powierzchni biurowej z uwzględnieniem mniejszych sal konferencyjnych). Powierzchnia ok. 450 m² powinna zapewnić funkcjonowanie Centrum także z uwzględnieniem zwiększonych zadań, które Centrum będzie realizować w ramach innych przepisów (NCRSO zostanie wskazane jako instytucja zarządzająca Funduszem Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w ramach systemu dopłat do gier w ustawie z dnia 19 listopada 2009 r. o grach). Zmiany w obciążeniu budżetu państwa z tego tytułu zostaną wyliczone w OSR rozporządzenia wykonawczego do art. 88a ww. ustawy.
- Inne koszty administracyjne: obejmują koszty mediów, usług telekomunikacyjnych, zakupu materiałów i wyposażenia, tłumaczeń, usług remontowych, a także podatek od nieruchomości i koszty ew. postępowań sądowych, itp.
- W skutkach dla finansów publicznych przewidziano niewielki wzrost kosztów wynajmu powierzchni biurowej i innych kosztów administracyjnych (ok. 2,5-2,8%) rocznie.

W wyniku realizacji postanowień ustawowych odpowiednio do zakresu kompetencji, bezkosztowo przeniesione zostaną prawa do systemów informatycznych i baz danych, związanych z realizacją zadań pożytku publicznego i FIO, w tym: Generators wniosków i sprawozdań FIO wraz z modułami towarzyszącymi oraz Bazy sprawozdań OPP.

W kolejnych latach możliwe jest rozszerzenie źródeł finansowania o środki pochodzące z dopłat do gier hazardowych w związku z art. 88a ustawy z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych (Dz. U. z 2016 r. poz. 471). Nowelizacja wprowadziła nowy fundusz celowy – Funduszu Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego. Celem nowego instrumentu finansowego jest wspieranie społeczeństwa obywatelskiego na drodze do wszechstronnego rozwoju poprzez wdrażanie systemowych rozwiązań służących wzmocnieniu i podnoszeniu jakości działania całego sektora pozarządowego. Realizacja zadań w tym zakresie będzie jednak przedmiotem oddzielnej regulacji określonej w art. 88a ust. 7 ww. ustawy.

7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe

Czas w latach od wejścia w życie zmian		Skutki						Łącznie (0-10)
		0	1	2	3	5	10	
W ujęciu pieniężnym (w mln zł, ceny stałe z r.)	duże przedsiębiorstwa	Brak wpływu						
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	Brak wpływu						
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	0,48	1,43	1,43	1,43	1,43	1,43	
	(dodaj/usuń)							
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa	Brak wpływu						
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	Brak wpływu						
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	Wpływ obejmuje wynagrodzenia netto wypłacane pracownikom z tytułu pracy w Centrum oraz wynagrodzenia bezosobowe netto z tytułu umów o dzieło.						
	(dodaj/usuń)							
Niemierzalne	(dodaj/usuń)							
	(dodaj/usuń)							

Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	Brak wpływu na MŚP i sektor dużych przedsiębiorstw.
--	---

8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu

nie dotyczy

Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwróconej tabeli zgodności).

- tak
 nie
 nie dotyczy

- zmniejszenie liczby dokumentów
 zmniejszenie liczby procedur
 skrócenie czasu na załatwienie sprawy
 inne:

- zwiększenie liczby dokumentów
 zwiększenie liczby procedur
 wydłużenie czasu na załatwienie sprawy
 inne:

Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich elektronizacji.

- tak
 nie
 nie dotyczy

Komentarz: Projekt ustawy nie wprowadza nowych obciążeń regulacyjnych. Wpływ przeniesienia FIO dla NGO: Z dniem wejścia w życie ustawy instytucją zarządzającą Funduszem Inicjatyw Obywatelskich stanie się Narodowe Centrum. Zmiana zakłada dokonanie przeglądu obecnych priorytetów 2-4 FIO obejmujących 13 bardzo zróżnicowanych kierunków działań oraz ok. 70 sugerowanych obszarów wsparcia priorytetami i kierunkami, które mają znacznie większy wpływ na rozwój społeczeństwa obywatelskiego, a nie są tylko uzupełnieniem zadań publicznych realizowanych przez JST. Zmianie nie powinien podlegać priorytet 1 FIO, gdy chodzi o sposób dystrybucji środków, ale większą uwagę w priorytecie należy położyć na wsparcie podmiotów i działań, które nie mogą uzyskać wsparcia przez JST, w tym media obywatelskie, lokalne organizacje strażnicze i nieformalne grupy i ruchy pełniące podobną funkcję. Zmianie ulegną wzory ofert, w tym zwłaszcza dla organizacji mniejszych przewiduje się zmniejszenie obciążeń formalnych. W procedurze selekcji ofert ciężar zostanie przeniesiony na ocenę merytoryczną. Zwiększone znaczenie w ocenie ofert będzie miała analiza potrzeb, a także przewidywana trwałość rezultatów działań. Zakłada się równy dostęp do dofinansowania wszystkich uprawnionych podmiotów. System oceny przewiduje odejście od oceny według 26 kryteriów i zastąpienie ich czterema kryteriami zagregowanymi. Zmiany zostaną wprowadzone stopniowo, pierwsza część od stycznia 2018 r., a pozostałe od 2019 r. Zmiany będą wprowadzane we współpracy z Komitetem Monitorująco-Sterującym FIO oraz z uwzględnieniem szerokich konsultacji społecznych.

9. Wpływ na rynek pracy

Powołanie Narodowego Centrum umożliwi nie tylko sprawniejszą realizację programów wsparcia oddolnych inicjatyw i aktywności obywatelskiej, ale również wpłynie na rozwój i profesjonalizację stowarzyszeń i fundacji, będących jednocześnie pracodawcami, co jest korzystne dla gospodarki narodowej. Wg danych GUS, w 2014 r. przeciętne zatrudnienie na podstawie stosunku pracy w III sektorze wyniosło 125,4 tys. etatów. Utrzymuje się zatem tendencja wzrostowa – w 2012 r. było to 123,2 tys. etatów, w 2010 r. 114,4 tys., w 2005 r. 99,3 tys. a w 1997 r. 81,2 tys. Dla porównania, w Wielkiej Brytanii wg danych za 2015 r. w sektorze pozarządowym było zatrudnionych 827 tys. w tym 513 tys. na pełen etat.

Jak podaje GUS, w 2014 r. zatrudnienie etatowe w badanym sektorze stanowiło 0,9% przeciętnej liczby pracujących w gospodarce narodowej i 1,1% w sektorze prywatnym. Przekłada się to również na wzrost udziału kosztów III sektora w PKB, który w latach 1997-2012 wzrósł z 1,2% do 1,4%. Jak piszą autorzy publikacji GUS, jeśli potraktować badany III sektor jako jednego pracodawcę, to wyprzedziłby on wszystkich największych pracodawców polskiej gospodarki. W 2012 r. zatrudnienie w jego ramach znalazło o 1/3 więcej osób niż u największego pracodawcy sektora publicznego i aż o 100 tys. osób więcej niż u największego pracodawcy sektora prywatnego.

Systemowe wsparcie organizacji pozarządowych przez Narodowe Centrum wpłynie na rozwój instytucjonalny nowych oraz profesjonalizację już funkcjonujących podmiotów, co z kolei przełoży się na wzrost zatrudnienia. Wg danych Stowarzyszenia Klon/Jawor za 2015 r., w typowej organizacji pozarządowej 70% pracowników ma wyższe wykształcenie. Ze względu na specyfikę III sektora, można zakładać, że nowe miejsca pracy będą obejmować również m.in. studentów i absolwentów studiów humanistycznych oraz rzadkich specjalizacji.

10. Wpływ na pozostałe obszary

środowisko naturalne
 sytuacja i rozwój regionalny
 inne: rozwój społeczeństwa obywatelskiego

demografia
 mienie państwowe

informatyzacja
 zdrowie

Omówienie wpływu

Przewiduje się, iż zaproponowane w ustawie rozwiązania będą skutkować wysoką skutecznością wykonywania zadań przez Narodowe Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego oraz pozwolą na efektywne wydatkowanie środków publicznych przeznaczonych na rozwój społeczeństwa obywatelskiego, w tym środków ze źródeł zagranicznych. Ponadto, szeroki zakres zadań Narodowego Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego ma na celu uczynienie z tej jednostki faktycznego podmiotu odpowiedzialnego za rozwój społeczeństwa obywatelskiego, który nie będzie ograniczał się jedynie do zagadnień sfery pożytku publicznego i wolontariatu.

Projektowana instytucja jako operator nowych przekrojowych programów finansowego i operacyjnego wsparcia organizacji pozarządowych będzie działać zgodnie z najlepszymi standardami grantodawstwa. Uruchomienie Funduszu Grantów Instytucjonalnych i Funduszu Inicjatyw Edukacyjnych w połączeniu z już istniejącym Funduszem Inicjatyw Obywatelskich będzie impulsem rozwojowym dla organizacji pozarządowych z całej Polski. W kolejnych latach przewidywane jest zwiększenie środków na dotacje o co najmniej kilkadziesiąt procent w stosunku do środków, którymi dysponuje obecnie FIO.

Międzyresortowy charakter Narodowego Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego wprowadzi horyzontalną perspektywę i polepszy koordynację polityk państwa, nakierowanych na rozwój instytucji społeczeństwa obywatelskiego. Jednocześnie Narodowe Centrum pozostawi resortom przysługujące im obecnie możliwości współpracy z organizacjami pozarządowymi i realizacji własnych programów wsparcia.

11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego

Proponuje się, aby ustawa weszła w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?

W terminie do dnia 31 marca każdego roku Dyrektor Narodowego Centrum przedstawia Pełnomocnikowi do zatwierdzenia roczne sprawozdanie z działalności Narodowego Centrum za rok poprzedni, obejmujące w szczególności informacje o stopniu realizacji poszczególnych zadań Narodowego Centrum. Do sprawozdania dołącza się opinię Rady Narodowego Centrum (art. 8 ust. 6).

W terminie do dnia 31 marca roku następującego po roku obrotowym Dyrektor Narodowego Centrum przedstawia Pełnomocnikowi Rządu do spraw społeczeństwa obywatelskiego do zatwierdzenia roczne sprawozdanie finansowe, obejmujące w szczególności informacje o stopniu wykorzystania środków przeznaczonych na finansowanie poszczególnych zadań Narodowego Centrum, wraz z opinią Rady Narodowego Centrum (art. 8 ust. 7).

Narodowe Centrum będzie prowadzić systematyczną ewaluację realizowanych programów rozwoju społeczeństwa obywatelskiego oraz innych zadań Narodowego Centrum, a także ocenę ich wpływu na rozwój demokracji, aktywności obywatelskiej, wzrostu kapitału społecznego oraz rozwoju potencjału społecznego i ekonomicznego sektora obywatelskiego w Rzeczypospolitej Polskiej. Dyrektor Narodowego Centrum przedstawiać będzie Pełnomocnikowi Rządu do spraw społeczeństwa obywatelskiego informacje o wynikach przeprowadzonej ewaluacji (art. 25).

Informacje przedstawione w ww. dokumentach oraz ich analiza będą stanowić podstawę do ewaluacji projektu ustawy oraz przedstawienia ewentualnych rekomendacji w zakresie jej efektów.

Dodatkowo, po wejściu w życie ustawy, na bieżąco będzie odbywała się ocena z realizacji jej przepisów poprzez monitorowanie i analizowanie liczby złożonych wniosków o przyznanie środków finansowych na realizację projektów, zawartych umów na wykonanie projektów, czy też ogłoszonych konkursów. Ważnym miernikiem będzie również ocena przyjazności i przejrzystości konkursów uzyskiwana poprzez zmniejszanie liczby procedur. Mierzony będzie także zakres zwiększenia dostępu do funduszy dystrybuowanych przez Narodowe Centrum w ramach realizowanych programów (ilu będzie całkowicie nowych wnioskodawców, ile organizacji otrzyma pierwsze w swojej historii dotacje, jakie obszary Polski będą reprezentowane itd.).

13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)

- 1) Raport z badań Stowarzyszenia Klon/Jawor „Kondycja sektora organizacji pozarządowych w Polsce 2015”: http://fakty.ngo.pl/files/wiadomosci.ngo.pl/public/civicpedia/Raport_Klon_Kondycja_2015.pdf
 - 2) Raport GUS: Sektor non-profit w 2014 r. <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/gospodarka-spoeczna-wolontariat/gospodarka-spoeczna-trzeci-sektor/sektor-non-profit-w-2014-r-,1,5.html>
 - 3) Raport GUS: Organizacje pożytku publicznego i 1%. <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/gospodarka-spoeczna-wolontariat/gospodarka-spoeczna-trzeci-sektor/organizacje-pozytku-publicznego-i-1,4,3.html>
 - 4) Raport GUS: Wolontariat w organizacjach – 2016 r. <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/gospodarka-spoeczna-wolontariat/wolontariat-i-praca-niezarobkowa-na-rzecz-innych/wolontariat-w-organizacjach-2016-r-wstepne-wyniki-badania-praca-niezarobkowa-pozagospodarstwem-domowym,2,2.html>
 - 5) Raport GUS:
 - 6) <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/gospodarka-spoeczna-wolontariat/gospodarka-spoeczna-trzeci-sektor/dzialalnosc-stowarzyszen-i-podobnych-organizacji-spoecznych-fundacji-spoecznych-podmiotow-wyznaniowych-oraz-samorzadu-gospodarczego-i-zawodowego-w-2014-r-wyniki-wstepne,3,6.html>
- Inne prace i analizy:
- 7) Gliński, Piotr i Hanna Palska. (1997). *Cztery wymiary aktywności obywatelskiej*. W: Henryk Domański i Andrzej Rychard (red.). *Elementy nowego ładu*. Warszawa: Wyd. IFiS PAN.
 - 8) Gliński, Piotr (1999). *O społeczeństwie obywatelskim w Polsce: teoria i praktyka*. W: Dariusz Gawin (red.). *Homo eligens. Społeczeństwo świadomego wyboru*. Warszawa: Wyd. IFiS PAN.
 - 9) Leś, Ewa (2000). *Od filantropii do pomocniczości. Studium porównawcze rozwoju i działalności organizacji społecznych*. Warszawa: Dom Wydawniczy Elipsa.
 - 10) Frączak, Piotr (2002). *Trzeci sektor w III Rzeczpospolitej*. Warszawa: Fundacja Fundusz Współpracy.
 - 11) Rymsza, Marek (2002). *Typologie organizacji pozarządowych w świetle badań i odniesień teoretycznych*. W: J. Hryniewicz (red.). *Przeciw ubóstwu i bezrobociu: lokalne inicjatywy obywatelskie*. Warszawa: Instytut Spraw Publicznych.
 - 12) Praca pod red. Marka Rymszy (2004). *Współpraca sektora obywatelskiego z administracją publiczną*. Warszawa: Instytut Spraw Publicznych.
 - 13) Gliński, Piotr (2006). *Style działań organizacji pozarządowych w Polsce. Grupy interesu czy pożytku publicznego?* Warszawa: IFiS PAN.
 - 14) Słodkowska, Inka (2006). *Społeczeństwo obywatelskie na tle historycznego przełomu Polska 1980-89*. Warszawa: Wydawnictwo IFiS PAN.
 - 15) Wygnański, Jakub (2008). *Ekonomizacja organizacji pozarządowych. Możliwość czy konieczność?* Warszawa: Stowarzyszenie KLON/JAWOR.
 - 16) Misztal, Wojciech (2008). *Lokalny dialog obywatelski*. Warszawa: CPS Dialog.
 - 17) Praca pod red. Wojciecha Misztala i Artura Kościańskiego (2011). *Rozdroża praktyki i idei społeczeństwa obywatelskiego*. Warszawa: Wyd. IFiS PAN.
 - 18) Gliński, Piotr (2012). *Idealna wizja polskiego sektora obywatelskiego. Jak mogłoby być i dlaczego tak nie jest*. W: *Trzeci Sektor*, nr 26.
 - 19) Frączak, Piotr (2012). *W poszukiwaniu pozarządowej utopii, czyli idealna wizja polskiego sektora obywatelskiego*. W: *Trzeci Sektor*, nr 26.
 - 20) Rymsza, Agnieszka (2013). *Zagubiona tożsamość? Analiza porównawcza sektora pozarządowego w Polsce i w Stanach Zjednoczonych*. Warszawa: MPiPS.
 - 21) Raport SPLOT i OFOP: *Strategiczna Mapa Drogowa Rozwoju Sektora Obywatelskiego. III sektor dla Polski*.